

Klimat- och energistrategi

Bilaga 1 – Reviderad åtgärdsplan (2018-03-26)

ÅTGÄRDSPLAN 2018–2023

KLIMAT- OCH ENERGISTRATEGIN

I åtgärdsplanen redovisas de åtgärder som kommunen avser att genomföra inom de närmaste åren. De åtgärder som tagits fram inom respektive åtgärdsområde är de som bedöms ha bäst förutsättningar för att bidra till kommunens mål inom det Klimat- och miljöpolitiska programmet. Därutöver ansvarar varje nämnd och bolag för att verksamheten bedrivs i enlighet med strategin.

Åtgärderna måste kostnadsberäknas i samband med genomförandet och handläggas i det årliga budgetarbetet. Varje förvaltning och bolag ansvarar för att medel för genomförande äskas i budgetprocessen. Som finansieringsmodell finns också den sk. klimatmiljonen.

De åtgärder som presenteras för att uppnå uppsatta mål är främst inriktade på den verksamhet som kommunen har rådighet över, dvs. den egna organisationen, kommunägda bolag och kommunala samhällsplaneringsfrågor.

Åtgärdsplanen ska uppdateras regelbundet, minst en gång per mandatperiod.

Övergripande etappmål:

- År 2020 har utsläppen av växthusgaser i Haninge minskat med 40 procent jämfört med 1990.
- År 2030 har utsläppen av växthusgaser i Haninge minskat med 63 procent jämfört med 1990.
- Senast år 2045 sker inga nettoutsläpp.

Strategisk inriktning

För att Haninge kommun ska nå de uppsatta målen om minskade utsläpp av växthusgaser ska kommunen i första hand använda energin på ett effektivare sätt (minskad energianvändning och energieffektivisering). Den energi som används ska komma från förnybara källor.

INNEHÅLL

TRANSPORTER OCH HÅLLBART RESANDE	4
Åtgärd A1: Öka andelen förnybara drivmedel.....	4
Åtgärd A2: Uppdatera policy för fordon- och trafiksäkerhet.....	4
Åtgärd A3: Ställ krav på förnybara drivmedel vid upphandling av transporttjänster.....	5
Åtgärd A4: Öka andelen miljöfordon.....	5
Åtgärd A5: Projektledare hållbart resande.....	5
Åtgärd A6: Tjänsteresor ska bli mer klimatsmarta.....	6
Åtgärd A7: Webbmöten.....	6
Åtgärd 8: Verka för etablering av fler bilpooler i Haninge.....	6
Åtgärd A9: Öka godsvolymen i samordnad varudistribution.....	7
Åtgärd A10: Kartlägga, följa upp och förbättra verksamheternas beställningsmönster.....	7
Åtgärd A11: Minska körsträcka och CO2-utsläpp genom kontinuerlig ruttoptimering inom samordnad varudistribution.....	8
Åtgärd A12: Verka för en utbyggd infrastruktur av förnybara drivmedel.....	8
Åtgärd A13: Samverkan för utbyggd kollektivtrafik.....	8
ENERGIANVÄNDNING I BEBYGGELSEN	9
Åtgärd B1: Energianalyser och energideklarationer.....	9
Åtgärd B2: Inomhusgivare.....	9
Åtgärd B3: Utbyte av fläktar och pumpar.....	9
Åtgärd B4: LED-belysning.....	9
Åtgärd B5: Snålspolande utrustning.....	10
Åtgärd B6: Lågenergihus.....	10
Åtgärd B7: Bygga i trä.....	10
Åtgärd B8: Energieffektivisering av befintliga anläggningar.....	10
Åtgärd B9: Projektera alla nybyggnader med hög energiprestanda.....	11
Åtgärd B10: Driftoptimera befintliga lokaler.....	11
Åtgärd B11: Energiinvesteringar av befintliga lokaler.....	11
Åtgärd B12: Minska energibehovet i befintliga lokaler genom verksamhetsanpassade lösningar och ändrat brukarbeteende.....	12
Åtgärd B13: Se över gatubelysningen.....	12
Åtgärd B14: Energitillsyn.....	13
ENERGIPRODUKTION	14
Åtgärd C1: Produktion av förnybar energi.....	14
Åtgärd C2: Genomföra förstudier för framtida energiprojekt.....	14
Åtgärd C3: Utredning elproduktion på Fors reningsverk.....	14
SAMHÄLLSPLANERING, REGIONAL STRUKTUR OCH MARKANVÄNDNING	15
Åtgärd D1: Riktlinjer för hållbart byggande.....	15
Åtgärd D2: Fördjupning av översiktsplanen för den regionala stadskärnan.....	15
KUNSKAPSUPPBYGGANDE OCH UTVECKLINGSARBETE	16
Åtgärd E1: Samverkan för ett fossilfritt Haninge.....	16
Åtgärd E2: Ansök om medlemskap i Klimatkommunerna.....	16
Åtgärd E3: Öka medvetenheten om hållbar utveckling.....	16
Åtgärd E4: Energi- och klimatrådgivning.....	17
Åtgärd E5: Coacher för energi och klimat.....	17
Åtgärd E6: Samverkan med forskningsinstitutioner.....	17
LÅNGSIKTIGT BÄRKRAFTIG KONSUMTION AV VAROR OCH TJÄNSTER	18
Åtgärd F1: Ta fram processtruktur för hållbarhetsfrågor vid upphandling.....	18
Åtgärd F2: Minska de offentliga måltidernas klimatpåverkan.....	18
FRAMTAGANDE AV ÅTGÄRDER	19

TRANSPORTER OCH HÅLLBART RESANDE

Resor och transporter står för uppskattningsvis 75 % av växthusgasutsläppen in Haninge kommun.¹

Mål:

Kommunens resor och transporter är fossilfria år 2025.² I Haninge är alla resor och transporter fossilfria år 2030.

Etappmål:

- År 2020 har andelen köpt fossilfritt bränsle ökat till totalt 50 procent.
- År 2025 har andelen resor med kollektivtrafik, cykel och gång ökat till 55 procent av färdmedelsfördelningen.
- År 2022 har antalet publika laddplatser och tankställen för förnybara drivmedel tredubblats jämfört med 2016.
- År 2022 har växthusgasutsläppen från transporter minskat jämfört med 2014.

Åtgärd A1: Öka andelen förnybara drivmedel

Beskrivning av åtgärden: Andelen förnybara drivmedel ska uppgå till minst 50 % år 2020 och 100 % år 2025. För att nå målen behöver nya fordon och arbetsmaskiner som köps in kunna drivas på förnybart bränsle. Huvudinriktningen bör vara att gas- och elfordon prioriteras vid inköp. För tunga fordon och arbetsmaskiner kan diesel vara alternativ underförutsättning att de drivs på HVO 100 eller motsvarande. Fordon som inte kan drivas på förnybara drivmedel ska fasas ut.

Tidplan: 2018–2025

Ansvarig: Alla nämnder och bolagsstyrelser

Genomförandeansvar: Alla förvaltningar och bolag

Kostnad: Finansieras inom ramen för den ordinarie verksamheten

Åtgärdsuppföljning: Årlig återrapportering genom årsredovisningen

Åtgärd A2: Uppdatera policy för fordon- och trafiksäkerhet

Beskrivning av åtgärden: Haninge kommuns policy för fordon- och trafiksäkerhet anger bland annat miljökrav på de fordon som ska köpas in. Policyn behöver uppdateras så att den styr mot fossilfria resor och transporter i enlighet med kommunen klimat- och miljöpolitiska program (KF 2017-10-09, §246)

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen.

Åtgärdsuppföljning: Ny uppdaterad policy ja/nej.

Åtgärd A3: Ställ krav på förnybara drivmedel vid upphandling av transporttjänster

Beskrivning: Vid upphandling av transporttjänster (direkta och indirekta) ska krav ställas så att kommunens mål om fossilfria resor och transporter nås senast år 2025.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Alla förvaltningar och bolag.

Kostnad: Finansieras inom ramen för den ordinarie verksamheten.

Åtgärdsuppföljning: Kraven följas upp kontinuerligt under avtalstiden.

Åtgärd A4: Öka andelen miljöfordon

Beskrivning: Vid nyinköp av servicefordon köpa miljöbilar och eldrivna bilar, där så är möjligt. Om dieslbilar köps in ska de kunna köra på 100 % biobränsle.

Tornberget köper in el-cyklar som de anställda kan använda vid arbetsresor som inte kräver transport av material och utrustning.

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Tornberget

Kostnad: Inköp av nya miljöbilar, särskilt elbilar innebär en ökad investeringskostnad. Inköp av elcyklar innebär en viss kostnadsökning men som ryms inom ordinarie budget.

Åtgärdsuppföljning: Uppföljning av statistiken för inköp.

Åtgärd A5: Projektledare hållbart resande

Beskrivning: Utsläppen från vägtrafiken behöver minska betydligt för att kommunens klimatmål ska uppnås. Trafikens uppdrag består bland annat i att göra fysiska förbättringar i trafikmiljön som på olika sätt underlättar och förbättrar förutsättningarna för hållbart resande. Projektledarens uppgift är att informera de som bor och verkar i Haninge kommun om de möjligheter till hållbart resande som finns samt att genomföra ett antal påverkansprojekt. Exempel på projekt som kan genomföras inom ramen för åtgärden är: hälsotrap, vintercykelprojekt, testresenärprojekt, cykelfrukostar, invigningar och tävlingar tillsammans med närings- och föreningslivet.

Tidplan: 2018-2019

Ansvarig: Stadsbyggnadsnämnden

Genomförandeansvar: Stadsbyggnadsförvaltningen, trafik

Kostnad: 1 400 000 kr. Åtgärden finansieras till hälften med medel från klimatmiljön och till hälften med intäkter från parkeringsavgifter.

Åtgärdsuppföljning: Uppföljning av klimatmiljön till KS

¹ RUS Nationella emissionsdatabasen 2017

² Här avses kommuns verksamheter, helägda bolag och uppköpta transporttjänster

Åtgärd A6: Tjänsteresor ska bli mer klimatsmarta

Beskrivning av åtgärden: Kommunstyrelsen har antagit en resepolicy, 2013-02-18 § 34, som gäller vid alla tjänsteresor betalda av kommunen. Policyn gäller för alla anställda och förtroendevalda i Haninge kommun. För att underlätta klimatsmarta tjänsteresor ska kommunen bland annat tillhandahålla en cykelpool i kommunhuset för anställda. Cykelpoolen ska bestå av elcyklar och vanlig cyklar. Medarbetarna ska ha god tillgång till accesskort eller motsvarande för att kunna utföra tjänsteresor med kollektivtrafik.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal uppföljning

Åtgärd A7: Webbmöten

Beskrivning av åtgärden: Kommunen tillhandahåller Skype för företag som sätt att minska behovet av tjänsteresor. Via intranätet kan medarbetare genomgå en on-linutbildning för att lära sig mer om hur Skype för företag används. Verksamheterna kan också beställa ytterligare kurser utefter önskemål.

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen, Digitalutveckling

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal uppföljning

Åtgärd 8: Verka för etablering av fler bilpooler i Haninge

Beskrivning av åtgärden: Ett verktyg för att bibehålla god tillgänglighet till bil men samtidigt få ned vanebilsmen är etablering av fler bilpooler. Genom etablering av bilpooler minskas vidare behovet av parkeringsyta, vilket skapar många mervärden i planeringen för hållbara stadsmiljöer. För att realisera detta behöver Haninge kommun inom olika områden och nivåer stärka förutsättningarna för och konkret verka för att fler bilpooler etableras.

Tidplan: - 2018

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen, strategisk planering, med stöd av stadsbyggnadsförvaltningen.

Kostnad: Finansieras med statligt stöd från Energimyndigheten.

Åtgärdsuppföljning: Årlig åiterrapportering genom årsredovisningen.

Åtgärd A9: Öka godsvolymen i samordnad varudistribution

Beskrivning av åtgärden: Öka antalet anslutna inköpsavtal, därigenom öka godsmängden inom samordnad varudistribution (effektivitetsökning inom flödet). Genom detta kan fyllnadsgraden på bilarna ökas och därmed minskar emitterad koldioxid per transporterad godsmängd (leverans).

Tidplan: 2018,

Genomförandeansvar: Samordnad Varudistribution (CFVO) i samarbete med Upphandling Södertörn

Åtgärdsuppföljning: Följs upp halvårsvis. Mätetal; andel anslutna avtal, total levererad godsmängd (kg)

Åtgärd A10: Kartlägga, följa upp och förbättra verksamheternas beställningsmönster

Beskrivning av åtgärden: Kartlägga nuvarande beställningsmönster. Utveckla uppföljningsverktyg (tydliggöra faktiskt beställningsmönster och synliggöra hur det kan påverkas). Förändra beställningsmönster (ökad konsoliderade beställningar) med hjälp av informationsmaterial och praktisk utbildning.

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Samordnad Varudistribution (CFVO) i samarbete med Upphandling Södertörn

Åtgärdsuppföljning: Följs upp kvartals-, eller tertialvis. Mätetal, kg/leverans

Åtgärd A11: Minska körsträcka och CO2-utsläpp genom kontinuerlig ruttoptimering inom samordnad varudistribution

Beskrivning: Kontinuerligt, minst två gånger per år, optimera distributionsrutterna genom att i samarbete med transportör och kommun genomföra simulera möjliga förbättringar i syfte att minska körsträcka och CO2-utsläpp. Sker koordinerat med åtgärd 1 och 2.

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Samordnad Varudistribution (CFVO) i samarbete med Upphandling Södertörn

Åtgärdsuppföljning: Följs upp halvårsvis. Total körd sträcka och CO2-emission

Åtgärd A12: Verka för en utbyggd infrastruktur av förnybara drivmedel.

Beskrivning: För att uppnå målet om fossilfria resor och transporter, i kommunorganisationen och i det geografiska området Haninge, behöver kommunen verka för och säkerställa en välutbyggd infrastruktur för förnybara drivmedel.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen tillsammans med stadsbyggnadsförvaltningen

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal uppföljning

Åtgärd A13: Samverkan för utbyggd kollektivtrafik

Haninge kommun ska samverka med statliga och regionala aktörer för att skapa kapacitetsstark kollektivtrafik i regionen. Kommunen ska också verka för goda kommunikationer i det lokala linjenätet, inklusive skärgårdstrafiken.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal uppföljning

Klimat- och energistrategins åtgärdsplan redogör inte för de cykelrelaterade åtgärder som kommunen har för avsikt att genomföra och som anges i cykelplan.

ENERGIANVÄNDNING I BEBYGGELSEN

Energianvändningen i byggnader står för en betydande del av den totala energianvändningen och växthusgasutsläppen i Haninge.

Etappmål:

År 2020 har energianvändningen i kommunala lokaler och bostäder effektiviserats med 20 procent jämfört med 2009 (för motsvarande fastighetsbestånd mätt per areaenhet).

År 2030 har energianvändningen i kommunala lokaler och bostäder effektiviserats med 20 procent jämfört med år 2020.

Åtgärd B1: Energianalyser och energideklarationer

Beskrivning: Energianalyser av fastighetsbeståndet och förnyade energideklarationer kommer att tas fram. Dessa utgör underlag för prioriteringar vid kommande energibesparingsåtgärder och driftoptimering.

Tidplan: 2018- 2019

Genomförandeansvar: Haninge Bostäder

Åtgärdsuppföljning: Andel genomförda energianalyser och energideklarationer i förhållande till aktuellt bestånd.

Åtgärd B2: Inomhusgivare

Beskrivning: För att minska mängden köpt energi för uppvärmning och samtidigt öka komforten installeras inomhusgivare i de bostäder där så saknas.

Tidplan: 2018- 2019

Genomförandeansvar: Haninge Bostäder

Åtgärdsuppföljning: Andel av beståndet där värmebehovet styrs med inomhusgivare.

Åtgärd B3: Utbyte av fläktar och pumpar

Beskrivning: Utbyte av fläktar och pumpar för minskad energianvändning i drift.

Tidplan: 2018- 2020

Genomförandeansvar: Haninge Bostäder

Åtgärdsuppföljning: Energimätning.

Åtgärd B4: LED-belysning

Beskrivning: All gammal belysning ska bytas ut till LED-belysning. Uppskattningsvis 60 procent av beståndet har idag LED-belysning.

Tidplan: 2018-2020

Genomförandeansvar: Haninge Bostäder

Åtgärdsuppföljning: Andel av beståndet som har LED-belysning

Åtgärd B5: Snålspolande utrustning

Beskrivning: Snålspolande utrustning ska installeras i hela beståndet. 75 procent kvarstår.

Tidplan: 2018-2019

Genomförandeansvar: Haninge Bostäder

Åtgärdsuppföljning: Andel av beståndet som har snålspolande utrustning

Åtgärd B6: Lågenergihus

Beskrivning: Vid nyproduktion ska någon form av lågenergihusstandard eftersträvas (min. miljöbyggnad silver).

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Haninge Bostäder

Åtgärdsuppföljning: Kravställning vid upphandling som följs upp med mätning enligt Sveby energiavtal 12.

Åtgärd B7: Bygga i trä

Beskrivning: Att bygga hus i trä i stället för betong har stora klimatfördelar. Haninge bostäder planerar ett nybyggnationsprojekt i trä. Projektet kommer att utvärderas inför kommande investeringar.

Tidplan: 2018-2020

Genomförandeansvar: Haninge Bostäder

Åtgärdsuppföljning: Antal projekt byggda i trä.

Åtgärd B8: Energieffektivisering av befintliga anläggningar

Beskrivning: Kultur- och fritidsförvaltningen driftar och underhåller ett antal anläggningar och byggnader. Den största anläggningen är Torvalla IP och där det pågår ett större arbete med energilager. För att minska energianvändningen byts elradiatorer byts ut mot luftvärmepumpar där så är möjligt. Delar av belysningen på Torvalla ishall och Hanveden byts till LED-belysning.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kultur- och fritidsförvaltningen

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal uppföljning.

Åtgärd B9: Projektera alla nybyggnader med hög energiprestanda.

Beskrivning: För att kunna nå målen att ha klimatanpassad bebyggd miljö och kraftigt minskad energianvändning krävs att nyproducerade byggnader är väldigt energieffektiva. All nyproduktion som Tornberget låter uppföra ska därför eftersträva att klara kraven för passivhus eller minienergihus om inte KS beslut säger annat.

Tidplan: 2018-2020

Genomförandeansvar: Tornberget

Kostnad: Produktionskostnaden för ett passivhus eller minienergihus är högre än för produktion av lokaler som enbart uppfyller energikraven i BBR. Det kommer att initialt innebära en kostnadsökning, driftskostnaderna kommer dock att bli lägre.

Åtgärdsuppföljning: Årlig uppföljning av energianvändningen per areaenhet i de lokaler Tornberget förvaltar.

Åtgärd B10: Driftoptimera befintliga lokaler.

Beskrivning: Utifrån löpande energistatistik genomföra energianalyser av fastighetsbeståndet. Dessa utgör underlag för prioriteringar vid kommande driftoptimering.

Exempel på idag identifierade åtgärder är intrimning av reglerkurvor, drifttider anpassas efter verksamheten, kontroll av ventilationsaggregatens temperatur verkningsgrad på värmeåtervinningar, värmeinjusteringar, effektbegränsning, mätning av COP på värmepumpar, intrimning av tillufttemperatur och luftflöden, kontroll av rumstemperatur mot beslutad temperatur genom mätning.

Tidplan: 2018-2020

Genomförandeansvar: Tornberget

Kostnad: Ryms inom ordinarie budget

Åtgärdsuppföljning: Årlig uppföljning av energianvändningen per areaenhet i de lokaler Tornberget förvaltar

Åtgärd B11: Energiinvesteringar av befintliga lokaler

Beskrivning: Utifrån löpande energistatistik och övergripande energimöten genomföra energianalyser av fastighetsbeståndet. Dessa utgör underlag för prioriteringar vid kommande energibesparingsåtgärder

Exempel på idag identifierade åtgärder: är tekniska åtgärder med utbyte av ventilationsaggregat med dålig värmeåtervinning(verkningsgrad), injustering av värme-system inklusive utbyte av termostat och gruppventiler med tillhörande injustering. Utbyte av radiator system från normaltemperatur till lågtemperatur, direktverkande el och el panncentraler byggs bort, fortsatt digitalisering genom utbyggnad av anläggningar uppkopplade till DHC. Installation av Geoenergi i Tornberget. Inom befintliga beståndet är byggtekniska åtgärder viktiga som ex byte till energieffektiva fönster och dörrar, tilläggsisolera fasader, vindar, tak samt montera luftslussar där dessa är satta ur drift mm.

Tidplan: 2018-2020

Genomförandeansvar: Tornberget

Kostnad: Rymt inom ordinarie budget för investeringar och planerat underhåll.

Åtgärdsuppföljning: Årlig uppföljning av energianvändningen per area enhet i de lokaler Tornberget förvaltar

Åtgärd B12: Minska energibehovet i befintliga lokaler genom verksamhetsanpassade lösningar och ändrat brukarbeteende.

Beskrivning: Genom att i dialog med de verksamheter som brukar Tornbergets fastigheter identifiera såväl tekniska lösningar som förändringar i brukarbeteende som kan innebära minskad energiförbrukning.

Tidplan: 2018-2019

Genomförandeansvar: Tornberget initierar men genomförs tillsammans med verksamheterna.

Kostnad: Rymt inom ordinarie budget

Åtgärdsuppföljning: Årlig uppföljning av energianvändningen per areaenhet i de lokaler Tornberget förvaltar.

Åtgärd B13: Se över gatubelysningen

Beskrivning: Haninge kommun har ca 13 000 belysningsarmaturer för gatubelysning. Av dessa bör cirka 11 000 bytas ut om LED. Bytet sker succesivt och varje byte kostar cirka 4 000 kr. För varje armatur som byts till LED är energibesparingen 50-60 procent. 2016 var kommunens kostnad för elöverföring ca 6 Mkr.

Genomförandeansvar: Stadsbyggnadsförvaltningen

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal uppföljning av andel LED-gatubelysning.

Åtgärd B14: Energitillsyn

Beskrivning: Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund utövar tillsyn med avseende på energifrågor med stöd av miljöbalken. Inom tillsynen ges information och råd om minskad energianvändning och klimatpåverkan. Alla B- och C-klassade verksamheter samt bostadsföretag med årlig tillsynsavgift får energitillsyn. Målet är att år 2020 ska de verksamheter som har en energianvändning över 300 MWh per år eller lantbruk med minst 100 djurenheter ha en energiplan för energieffektiviseringsåtgärder.

Tidplan: 2017-2020

Genomförandeansvar: SMOHF

Kostnad: Finansieras av verksamheternas årliga tillsynsavgifter.

Åtgärdsuppföljning: Årlig rapportering i direktionen.

ENERGIPRODUKTION

Produktionen av förnybar energi i Haninge ska öka kontinuerligt.

Åtgärd C1: Produktion av förnybar energi

Beskrivning: Vid nyproduktion och större renoveringar ska installation av solceller eller annan produktion av förnybar energi utredas.

Tidplan: 2018 och framåt.

Genomförandeansvar: Haninge Bostäder, Tornberget

Åtgärdsuppföljning: Installerade effekt för produktion av förnybar energi.

Åtgärd C2: Genomföra förstudier för framtida energiprojekt ³

Beskrivning av åtgärden: Genomföra förstudier för att identifiera framtida möjliga "energiprojekt" inom Tornbergets verksamhet. För att kunna genomföra avancerade energiprojekt krävs att det finns omfattande underlag innan beslut kan tas. Underlagen kan utgöras av LCC-analyser och data från referensprojekt.

Tidplan: 2018-och framåt

Genomförandeansvar: Tornberget

Kostnad: Uppskattas till ca 100 000- 150 000 kr per förstudie inkluderar studiebesök.

Åtgärdsuppföljning: Antal genomförda förstudier.

Åtgärd C3: Utredning elproduktion på Fors reningsverk

Beskrivning av åtgärden: I samband med ombyggnaden av Fors reningsverk utreds möjligheten att producera el från gas från rötning av slam

Tidplan: 2018-2020

Genomförandeansvar: Stadsbyggnadsförvaltningen, VA-avdelningen

Åtgärdsuppföljning: Genomförd utredning ja/nej

³ Projekt likt energilagret i Torvalla, kan innebära både produktion av förnybar energi och besparing av energibehov.

SAMHÄLLSPLANERING, REGIONAL STRUKTUR OCH MARKANVÄNDNING

Ett helhets- och systemperspektiv är grundläggande i klimatarbetet. Kommunens översiktsplan pekar tydligt ut att ny bebyggelse ska förläggas längs pendeltågssträckan och i kollektivtrafiknära lägen.

Åtgärd D1: Riktlinjer för hållbart byggande.

Beskrivning: Ta fram riktlinjer för hållbart byggande som visar när samhällsbyggnadsprocessen olika hållbarhetsfrågor ska lyftas. I arbetet bör metoder för konsekvensbedömning och uppföljning av fysiska planers klimat- och energianvändning framarbetas.

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen med stöd av alla förvaltningar och bolag.

Åtgärdsuppföljning: Framtagna riktlinjer ja/nej

Åtgärd D2: Fördjupning av översiktsplanen för den regionala stadskärnan

Beskrivning: En fördjupning av översiktsplanen för den regionala stadskärnan har arbetats fram under ett par års tid. Planen är en viktig del i att koncentrera ny bebyggelse till kollektivtrafiknära lägen och att befintlig infrastruktur nyttjas. Planen syftar vidare till att öka servicen och antalet arbetsplatser i stadskärnan. På så vis skapas förutsättningar för ett minskat behov av transporter.

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen med stöd av alla förvaltningar och bolag.

Åtgärdsuppföljning: Antagen plan ja/nej

KUNSKAPSUPPBYGGANDE OCH UTVECKLINGSARBETE

För att kunna ställa om till ett hållbart samhälle behöver kommunen ta del av nya forskningsresultat och omfatta

Mål:

Alla som bor och verkar i Haninge kan göra klimat- och miljösmarta val som bidrar till en hållbar utveckling.

Åtgärd E1: Samverkan för ett fossilfritt Haninge.

För att nå verklig framgång i klimatarbetet behöver kommunen samverka med andra aktörer som verkar i Haninge. En samverkansgrupp bestående av företag, regionala aktörer och föreningar har etablerats. Inom samverkan ska aktörerna inspirera varandra att bidra till åtgärder som leder till ett fossilfritt och hållbart Haninge.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal rapportering

Åtgärd E2: Ansök om medlemskap i Klimatkommunerna.

Beskrivning: Klimatkommunerna är en förening för kommuner, landsting och regioner som jobbar aktivt med lokalt klimatarbete. Klimatkommunernas övergripande syfte är att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige genom erfarenhetsutbyte, påverkansarbete och spridning av goda exempel. Föreningen är en pådrivande aktör för det nationella klimatarbetet genom att de lyfter fram vilka möjligheter, hinder och drivkrafter som har betydelse för att nå resultat.

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen

Åtgärdsuppföljning: Ansökan om medlemskap ja/nej

Åtgärd E3: Öka medvetenheten om hållbar utveckling

Beskrivning: Öka den hållbara medvetenheten i kommunen, kopplat till FN:s globala mål och de nationella miljö kvalitetsmålen. Målgrupper är: skolelever, allmänhet samt kommunanställd personal. Kunskapslyft sker genom besök i Miljöverkstans lokaler i Jordbro, samt utomhusaktiviteter i Miljöverkstans regi. Skolornas kunskapslyft är kopplade till Läroplanen.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kultur- och fritidsförvaltningen, Miljöverkstan

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal rapportering

Åtgärd E4: Energi- och klimatrådgivning

Beskrivning: Privatpersoner, företag och föreningar ska erbjudas kommunal energi- och klimatrådgivning av hög kvalitet i enlighet med gällande förordning. Verksamheten ska ge rådgivning via telefon och uppsökande verksamhet till företag/BRF med platsbesök samt genomföra lokala projekt och Energimyndighetens insatsprojekt, exempelvis seminarier på aktuella teman som solenergi, laddstolpar, klimatpåverkan eller energieffektivisering.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen, Energi- och klimatrådgivningen

Kostnad: Finansieras med statsbidrag.

Åtgärdsuppföljning: Årlig rapportering till Energimyndigheten. Årlig verbal uppföljning.

Åtgärd E5: Coacher för energi och klimat

Beskrivning: Coacher för energi och klimat (CEK) ska stötta företag med låg energianvändning i att energieffektivisera sin verksamhet. Företag som ingår i projektet kommer att få en genomgång av företagets energianvändning, förslag på lönsamma energieffektiviseringsåtgärder och 16 timmars individuell coaching för att genomföra de föreslagna åtgärderna. Företagen kommer också erbjudas att delta i seminarier och möjlighet till erfarenhetsutbyte.

Tidplan: 2017-2019

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen, Energi- och klimatrådgivningen

Kostnad: Finansieras genom stöd från Energimyndigheten med medfinansiering av Europeiska regionala utvecklingsfonden via Nationella Regionalfondsprogrammet.

Åtgärdsuppföljning: Årlig rapportering till Energimyndigheten. Årlig verbal uppföljning.

Åtgärd E6: Samverkan med forskningsinstitutioner

Beskrivning: Utveckla samarbetet med universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner exempelvis genom medverkan i klimat- och energiforskningsprojekt samt implementering av resultaten i verksamheternas arbete.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal uppföljning.

LÅNGSIKTIGT BÄRKRAFTIG KONSUMTION AV VAROR OCH TJÄNSTER

Utsläppen av växthusgaser i Sverige har minskat de senaste 20 åren. Under samma period har utsläppen i andra länder orsakade av svensk konsumtion ökat med närmre 50 procent. Den största ökningen kommer från livsmedelskonsumtionen som ökat med 80 procent.⁴

Mål:

Kommunens konsumtion bidrar till en hållbar utveckling, en minskad resursanvändning och en cirkulär ekonomi. År 2030 är kommunen klimatneutral.

Åtgärd F1: Ta fram processtruktur för hållbarhetsfrågor vid upphandling

En processtruktur för att hantera hållbarhetsfrågor vid upphandling ska tas fram. Vid varje upphandling används processtrukturen för att säkerställa att hållbarhetsfrågorna, med relevanta klimat-, miljö- och sociala krav, beaktas i upphandlingsprocessen så att kommunens mål nås.

Tidplan: 2018

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen, Upphandling Södertörn i samarbete med övriga förvaltningar och bolag.

Åtgärdsuppföljning: Framtagen processtruktur ja/nej

Åtgärd F2: Minska de offentliga måltidernas klimatpåverkan.

Vår livsmedelskonsumtion påverkar miljön både negativt och positivt – genom medvetna val och minskat matsvinn kan måltiderna bidra till en minskad miljöpåverkan och bra villkor för både människor och djur. För att nå målet för åtgärden ska kommunen minska andelen kött, och öka andelen vegetabilier och baljväxter. Välja kött med mindre klimatpåverkan. Arbeta aktivt med att minska matsvinnet i kommunens verksamheter. Säsongsanpassa matsedeln.

Tidplan: Löpande

Genomförandeansvar: Kommunstyrelseförvaltningen och alla förvaltningar med måltidsverksamhet

Åtgärdsuppföljning: Årlig verbal rapportering

⁴ SCB 2017-11-28 <http://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/utslapp/>

FRAMTAGANDE AV ÅTGÄRDER

Arbetet med att ta fram kommunens klimat- och energistrategi har letts av klimat- och miljöstrategen. Förslag på åtgärder för genomförande av strategin har tagits fram i dialog- och workshopform med deltagare från alla kommunen förvaltningar och bostads- och fastighetsbolag. Deltagarna har utsetts av respektive förvaltningschef eller VD.

FÖRVALTNING	ENHET	
KoF	Syd	Henriks Åström
KoF	Syd	Joseph Wastie
KoF	Syd	Kajsa Öberg
KoF	Central utv. och stöd	Dennis Fast
KSF	Strategisk planering	Frida Nordström
KSF	Strategisk planering	Gustav Malm
KSF	Strategisk planering	Mirja Thårlin
KSF	Strategisk planering	Helene Olofsson
KSF	Strategisk planering	Berit Pettersson
KSF	Strategisk planering	Catarina Heilborn
KSF	Mark och exploatering	Cecilia Onn
KSF	Mark och exploatering	Ida Karlsén Hultman
KSF	Serviceavdelningen	Peter Swanemar
KSF	Upphandling	Lena Mårdh
KSF	Digital utveckling	Ann-Sofie Källman
KSF	Lokalförsörjning	Mikael Stadin
SBF	Plan	Ida Engström
SBF	Teknik	Lars Höglund
SBF	Trafik	Helena Hartzell
SBF	VA	Linnea Sörenby
SF	Kansli	Leo Bogle
ÄF		Per Carlsson
Tornberget		Urban Sundin
Tornberget		Elisabeth Kihlberg
Haninge Bostäder AB		Ronnie Chressman
SMOHF	Miljöskydd	Barbro Olander

Haninge
kommun

136 81 Haninge tel 08-606 70 00 haninge.se